

**PRAVNI POLOŽAJ MLAĐIH
PUNOLJETNIKA U HRVATSKOM
KAZNENOM ZAKONODAVSTVU**

Šifra projekta: 018-0000000-1125

Voditelj projekta: prof. dr. sc. Ante Carić

PRAVNI POLOŽAJ MLAĐIH PUNOLJETNIKA U HRVATSKOM KAZNENOM ZAKONODAVSTVU

Ustanova: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Šifra projekta: 018-0000000-1125

Voditelj projekta: prof. dr. sc. Ante Carić

Suradnici: prof. dr. sc. Goran Tomašević, istraživač
prof. dr. sc. Dijana Jakovac-Lozić, istraživač
mr. sc. Marina Carić, istraživač
Ivana Kustura, znanstvena novakinja
Ana Radina, znanstvena novakinja

PRIKAZ PROJEKTA

1. PREDMET I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Hrvatska spada u red manjeg broja modernih europskih kaznenih zakonodavstava koja poznaju kategoriju mlađih punoljetnika kao posebnu dobnu kategoriju počinitelja kaznenih djela. Za njih se u posebnom zakonskom aktu – Zakonu o sudovima za mladež predviđa primjena sankcija općeg kaznenog prava uz fakultativnu primjenu reduciranog broja maloljetničkih sankcija. Na taj način, sud za mladež koji je isključivo nadležan za suđenje kako maloljetnim tako i mlađim punoljetnim počiniteljima, ima na raspolaganju ukupno 16 različitih vrsta kaznenopravnih sankcija. Već sama ta činjenica, uz ostavljanje velike slobode sudu pri izboru najpogodnije sankcije, ukazuje na potrebu ispitivanja kako se u sudskoj praksi ostvaruje intencija našeg zakonodavca da se pomoću kategorije mlađih punoljetnika primjena maloljetničkog kaznenog prava proširi i na punoljetne počinitelje kaznenih djela. Tome treba dodati da u Hrvatskoj, još od vremena uvođenja mlađih punoljetnika u kazneno zakonodavstvo (1959. godine) nije bilo ozbiljnijeg znanstvenog proučavanja kriminaliteta, pravnog položaja ali ni zakonske ili sudske kaznene politike prema ovoj specifičnoj dobnoj kategoriji počinitelja.

Ciljevi ovog projekta jesu:

- istražiti opseg, strukturu i dinamiku kriminaliteta mlađih punoljetnika i njegovo sudjelovanje u ukupnom kriminalitetu u Hrvatskoj. Pri tome smo pošli od postavke da je poznavanje fenomenologije kriminaliteta neke legalne kategorije počinitelja kaznenih djela temelj i polazna točka za proučavanje njihovog pravnog položaja, te zakonske i sudske kaznene politike;

- ispitati kako sudovi za mladež u svakodnevnoj praksi primjenjuju niz vrlo progresivnih materijalnopравnih i procesnopравnih rješenja iz Zakona o sudovima za mladež, a osobito utvrditi u kojoj mjeri maloljetničke sankcije participiraju u ukupnom broju kaznenopравnih sankcija izrečenim mlađim punoljetnicima;

- utvrditi postoji li realna potreba za pooštavanjem društvene reakcije na kriminalitet mlađih punoljetnika ili je ideja za uvođenje dugotrajnog zatvora primarna posljedica odjeka u javnosti pojedinih slučajeva teških kaznenih djela počinjenih od mlađih punoljetnika, a ne rezultat promišljene i racionalne kaznene politike prema ovoj dobnoj kategoriji delinkvenata.

Tijekom rada na realizaciji projekta, zbog značajnog smanjenja dobijenih financijskih sredstava od zatraženih, morali smo odustati od ambiciozno planiranog načina prikupljanja podataka iz sudskih i državnoodvjetničkih spisa. Umjesto ovakvog skupog terenskog rada, odlučili smo se za organiziranje dviju pisanih anketa među sucima za mladež i državnim odvjetnicima za mladež, koje smo proveli na ukupno 42 općinska i županijska suda te isto tolikog broja državnih odvjetništava u Hrvatskoj.

Na temelju prethodno obavljenog prikupljanja statističkih podataka i njihove znanstvene obrade o kriminalitetu mlađih punoljetnika, kao i spomenutih anonimnih anketa među sucima za mladež i državnim odvjetnicima za mladež, došli smo do vrlo interesantnih saznanja i zaključaka. Slijedi njihov sumaran prikaz u najkraćim mogućim crtama.

2. OSTVARENI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Nakon znanstvene obrade i analize prikupljenih statističkih podataka o opsegu, strukturi i dinamici kriminaliteta mlađih punoljetnika, došli smo do zaključka da u promatranom desetogodišnjem razdoblju njihov kriminalitet pokazuje blagi porast i tako u cijelosti slijedi trend općeg kriminaliteta odraslih osoba u Hrvatskoj. Što se tiče sudske kaznene politike, utvrdili smo da sudovi za mladež prema mlađim punoljetnicima u pravilu primjenjuju sankcije općeg kaznenog prava (blizu 90 % svih osuđenih mlađih punoljetnika), a sasvim izuzetno maloljetničke sankcije. Iz podataka o vrstama izrečenih sankcija općeg kaznenog prava, a osobito iz izrazito visokog udjela uvjetne osude u odnosu na ostale sankcije (na koju otpada gotovo 78 % svih sankcija iz Kaznenog zakona), kao i dominantne uloge kratkotrajnih zatvorskih kazni, zaključili smo da u ukupnoj strukturi kriminaliteta mlađih punoljetnika ogromnu većinu čine lakša i sitna kaznena djela.

U kritički usmjerenj obradi odredaba Zakona o sudovima za mladež o pravnom položaju mlađih punoljetnika, posebno smo se fokusirali na problem uvođenja kazne dugotrajnog zatvora (novela Kaznenog zakona 2006.). Kom-

parativnom analizom odredaba o mlađim punoljetnicima u europskim kaznenim zakonodavstvima koja poznaju ovu kategoriju počinitelja utvrdili smo:

- da se propisivanjem dugotrajnog zatvora hrvatski zakonodavac svrstao među najstroža europska zakonodavstva koja poznaju ovu dobnu kategoriju;
- da nije bilo stvarnih ni pravnih razloga za ovakvo drastično pooštavanje kaznene politike prema mlađim punoljetnim osobama, te
- da hrvatski zakonodavac, zanemarujući međusobni odnos dvaju zakona u pitanju, prema kojemu su odredbe Zakona o sudovima za mladež primarnog a odredbe Kaznenog zakona supsidijarnog karaktera, nije ni mogao za mlade punoljetnike propisati ovu najstrožu kaznu. Ispravnost našeg stajališta potvrđuje i činjenica da je radna skupina koja radi na donošenju zakona o izmjenama Kaznenog zakona isključila primjenu dugotrajnog zatvora prema "počinitelju koji u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije navršio dvadeset jednu godinu života" (čl. 46. Nacrta prijedloga Općeg dijela Kaznenog zakona).

Na temelju dviju anonimnih anketa provedenih među sucima i državnim odvjetnicima za mladež (od stupanja na snagu Zakona o sudovima za mladež 1998. godine u Hrvatskoj nije bilo sličnog istraživanja), prikupili smo mnoštvo interesantnih podataka o osobnim prilikama, stručnim kvalifikacijama i specijalizaciji ispitanika, njihovoj angažiranosti na obavljanju poslova iz nadležnosti Zakona o sudovima za mladež, tijeku kaznenog postupka i sl. Među pitanjima o provođenju kaznenog postupka prema maloljetnicima našim ispitanicima postavili smo i pitanje koje se odnosi na intenciju zakonodavca da se pripremni postupak izuzme iz nadležnosti suca za mladež i prenese u nadležnost državnog odvjetništva. Dobili smo sljedeći rezultat: čak 85% anketiranih sudaca za mladež odgovorilo je da pripremni postupak ne treba razdvajati od postupka pred vijećem za mladež, dok je taj postotak među državnim odvjetnicima za mladež iznosio oko 40%. Kao razlog za takvo stajalište ispitanici su najčešće navodili da se jedinstveni postupak pred sudom za mladež u praksi pokazao dobrim rješenjem. Rad na obradi podataka i njihovoj analizi iz ankete državnih odvjetnika za mladež se nastavlja, a konačne rezultate i zaključke objavit ćemo u radovima koji se pripremaju za tiskanje.

3. OBJAVLJENI RADOVI

CARIĆ, Ante: Mlađi punoljetni počinitelji kaznenih djela i novela Kaznenog zakona iz 2006. godine, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu posvećen prof. dr. sc. Franji Bačiću, Zagreb-Skopje, 2007., str. 2709-309.

CARIĆ, Ante: Kriminalitet mladih punoljetnika u Hrvatskoj, *Liber amicorum* Zvonimir Šeparović, Zagreb, 2009., str. 7-38.

CARIĆ, Ante: Mlađi punoljetnici i dugotrajni zatvor: Quo vadis hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo? Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 46, 2009., br 3(93), str. 507-511.

- CARIĆ, Ante – KUTURA, Ivana: Sudovi za mladež: ustrojstvo, sastav i nadležnost prema Zakonu o sudovima za mladež, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 16, br. 2/2009., str. 857-894.
- CARIĆ, Ante – KUSTURA, Ivana: Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo? Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47., broj 3/2010 (97), str. 605-620 i broj 4/2010 (98), str. 779-820.
- TOMAŠEVIĆ, Goran – PAJČIĆ, Matko: Subjekti u kaznenom postupku: pravni položaj žrtve i oštećenika u novom hrvatskom kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 15, br. 2/2008., str. 817-858.
- JAKOVAC-LOZIĆ, Dijana: Ususret novoj Europskoj konvenciji o posvojenju djece, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, 2007., str. 91-121.
- CARIĆ, Marina: Uvjetni odustanak od kaznenog progona, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 46, br. 3/2009, (93), str. 601-611.
- KUSTURA, Ivana: V. Interkatedarska konferencija nastavnika kaznenog prava pravnih fakulteta u Republici Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 15, br. 2/2008., str. 1179-1196.
- BURIĆ, Z. – HERCEG, B. – KUSTURA, I. – NOVOKMET, A.: Na vratima reforme hrvatskog kaznenog zakonodavstva, 22. redovito savjetovanje Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, br. 2/2010., str. 991-1012.
- RADINA, Ana: Dijete izbjeglica u svjetlu Konvencije o pravima djeteta, Zbornik radova povodom 20. godišnjice Konvencije o pravima djeteta, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009., str. 235-256.

4. SUDJELOVANJE NA MEĐUNARODNIM SKUPOVIMA

- CARIĆ, Ante: Mlađi punoljetnici i kazna dugotrajnog zatvora, prethodno priopćenje na međunarodnom simpoziju „Ius criminale – Quo vadis?“, Rijeka, 2008.
- CARIĆ, Marina: Uvjetni odustanak od kaznenog progona, prethodno priopćenje na međunarodnom simpoziju „Ius criminale – Quo vadis?“, Rijeka, 2008.

Summary

REPORT ON THE RESEARCH PROJECT "LEGAL STATUS OF YOUNG ADULTS IN CROATIAN CRIMINAL LEGISLATION"

This report describes the research subject, its objectives and the results achieved, and provides a list of published papers. The objectives of the project were as follows: to study the scope, structure and dynamics of young adult criminality and its share in overall criminality in Croatia; to study how juvenile courts in their daily practice apply a number of very progressive substantive and procedural law solutions from the Juvenile Courts Act; to establish the proportion of juvenile sanctions in the total number of criminal sanctions imposed on young adults; and to establish whether there is a real need to tighten the measures by which society reacts to young adults' criminality, or whether the idea of introducing long-term imprisonment is primarily the result of how some specific grave crimes committed by young adults have reverberated in the public. The project research was conducted by means of a survey of juvenile judges and state attorneys in a total of 42 municipal and county courts and in the same number of state attorney offices in Croatia. The paper presents a summary overview of the research results.

